

UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Luka Rožman

# Cosa nostra v italijanski politiki

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Luka Rožman

Mentor: prof. dr. Jernej Pikalo

# Cosa nostra v italijanski politiki

Diplomska naloga

Ljubljana, 2017

## **Cosa nostra v italijanski politiki**

Diplomsko delo analizira nastanek siciljanske združbe, od njenih začetkov v osemnajstem stoletju ter njenega vzpona skozi težke začetke na podeželju Sicilije, pa vse do njenega prihoda v mesta in sodelovanja s politiko. Cosa nostra je od svojih skromnih začetkov, ki so temeljili na ustrahovanju kmetov in ugrabitvah premožnih ljudi, razvila uspešne mreže, ki so jo postavile v privilegiran položaj znotraj različnih panog kot so gradbeništvo, turizem in prevoznništvo. Do svoje moči je prišla s pomočjo politikov, ki so v zameno za glasove mafiji pomagali urediti marsikatero stvar. Njihove politične zveze so segale vse od Sicilije pa vse do Rima. V svojem žepu so imeli ljudi, ki so bili sposobni obrniti celotno sodstvo v mafijsko korist. Do tedaj, ko se je mafija začela pojavljati v medijih zaradi številnih ubojev, javnost skoraj ni vedela za njen obstoj. Z uvedbo številne protimafijske zakonodaje je Italija le počasi zmanjšala vpliv mafije v državi, še posebej na jugu. Ljudje so se začeli upirati in javno govoriti o mafiji, kar je bilo še pred 25 leti nekaj nepojmljivega.

**Ključne besede:** cosa nostra, politika, Italija, mafija.

## **Cosa nostra in italian politics**

The work analyzes the begining of a famous sicilian criminal enterprise known as cosa nostra, from 18. century and there rise from rural Sicily to making a move into cities and there ties with politics. Cosa nostras beginings were very simple, and they based on stealing from farmers and kidnaping rich people. After they developed succesful network, which allowed them to gain dominant position in diferent sectors like construction, turism and transport. They gained there power from working side by side with politicians, who in exchange for political votes took care of different things for mafia. Mafias political connections could be found from Sicily and all the way to Rome. They bought some very important people, who could even turn judiciary sistem in their favor. When mafia started to gain national fame in media for their killings, the public started to learn about this fenomen. With the implementations of new antimafia laws, Italy finaly started do exterminate mafia threat. People started to talk about mafia and fight against it, which was an heard of 25 years ago.

**Key words:** cosa nostra, politics, Italy, mafia

# KAZALO VSEBINE

|     |                                                 |    |
|-----|-------------------------------------------------|----|
| 1   | UVOD .....                                      | 5  |
| 2   | METODOLOŠKI OKVIR .....                         | 7  |
| 2.1 | Opredelitev problema in cilj raziskovanja ..... | 7  |
| 2.2 | Raziskovalna vprašanja .....                    | 7  |
| 2.3 | Uporabljena metodologija .....                  | 7  |
| 3   | POJEM MAFIJA .....                              | 8  |
| 4   | ZAČETKI MAFIJE .....                            | 10 |
| 4.1 | Ndragheta .....                                 | 12 |
| 4.2 | Camorra .....                                   | 13 |
| 5   | COSA NOSTRA .....                               | 14 |
| 6   | BOJ S PRAVOSODJEM .....                         | 18 |
| 7   | POVEZAVE S POLITIKO .....                       | 22 |
| 7.1 | Konec ekonomskega čudeža .....                  | 26 |
| 7.2 | Pojuznenje Italije .....                        | 28 |
| 8   | SKLEP .....                                     | 29 |
| 9   | LITERATURA.....                                 | 31 |

# 1 UVOD

Italijanske kriminalne združbe, ki jih sedaj poznamo pod skupnim imenom mafija, so se v začetku razvile na sredozemskem otoku Sicilija. Bande banditov so se na otoku razvijale kar nekaj stoletij. Glavni vir preživetja so jim bili pokoli živine in pa ugrabljanje ljudi za odkupnine. Do konca 18. stoletja so bile prvič zabeležene bande in pa imena njihovih voditeljev, toda do konkretnjšega sodelovanja med njimi še ni prišlo. Toda nekje na prehodu v drugo polovico 19. stoletja so te izolirane bande odkrile skupen namen in se začele združevati proti takrat osovraženim Burbonskim vladarjem otoka. To je tudi čas, ko so se začeli poimenovati mafija. Po letu 1860 je tradicionalno roparstvo prepustilo mesto gangsterski kulturi, ki je počasi začela prevzemati sicilijansko družbo. Mafija je prevzela vloge kot so pobiranje davkov, kazenski pregon in kontrola nad finančnim sistemom otoka. Vsi, ki so ji hoteli nasprotovati, jih je mafija odstranila hitro in krvavo, zato so jo začeli spoštovati. Kot posledica so bili mafijski člani imuni pred prosekucijo in so si lahko zagotovili, da so bili izvoljeni politiki po njeni izbiri. Mafija je postala še bolj uporna proti oblasti, ko je začela sodelovati s Cerkvijo. Izoblikovala se je divjaška koda časti omerta, katera je zagotavljala, da so bile vse disciplinske zadeve rešene znotraj združbe, namesto s strani oblasti. Člani so bili primorani spoštovati strogo kodo tišine. Vsaka kršitev kode je bila kaznovana s smrtjo (Širok 2010, 12).

Vpliv mafije se je kmalu začel širiti izven italijanskih meja. V zgodnjem 20. stoletju je na tisoče pripadnikov kriminalne organizacije vstopilo v ZDA, pogosto na nelegalen način. Kmalu so se mafijske lovke ovile okoli vsakega vidika ameriškega življenja. In ker so imeli glavno vlogo pri tihotapljenju drog, so se kmalu razširili še na Britanijo, Kanado in Avstralijo. Čeprav so mnogi člani mafije videni kot krvoločni, antisocialni kriminalci, pa je njihovo »glamurno« življenje ujelo domišljijo javnosti, tako v resničnem življenju kot tudi fikciji. Na tisoče popolnoma običajnih ljudi je hitelo v kina gledati gangsterske filme kot sta *The Godfather* in *Goodfellas*, prav tako pa so številni mafijci ugajali znanim osebnostim.

Mnogi so poskušali izkoreniniti mafijo. Seznam teh vključuje šefa palermske policije Cesara Morija, diktatorja Benita Mussolinija, policaja Joa Petrosina, državnega tožilca Roberta F.Kennedyja, RICO tožilce in sodnika Giovannija Falcona in Paola Borsellina. Nekateri izmed njih so izgubili življenje v boju z mafijo. Toda kampanja proti mafiji je imela proti koncu 20. stoletja velike uspehe in pri tem jim je pomagalo, da je bila prekinjena koda tišine. Pričanja

skrušencev (pentiti) so pripeljala do velikih aretacij v Italiji in ZDA. Danes tako lahko ljudje na Siciliji rečejo: addiopizzo (nasvidenje denar namenjen mafiji za zaščito) (Širok 2010, 13).

Tradicionalne mafijske družine (Cosa nostra, Sacra corona unita) so mogoče danes v upadanju, toda kriminalci vedno najdejo način za nove načine delovanja. V ZDA se povečuje vpliv ruske in japonske mafije, medtem ko tradicionalne družine, kot na primer Lucchesi, vzpostavljajo zaveznštva z afro-ameriškimi bandami. Čeprav zgodba mafije še ni končana, pa je njena zgodovina dolga, prepojena s krvjo in z izdajstvi. Čeprav se mafijci zavezujejo h kodi, katera jim veleva spoštovanje časti, bodo ob najmanjši priložnosti porinili nož v hrbet vsakemu, če jim bo le to prineslo korist. So krvoločni podjetniki, ki eliminirajo konkurenco z uboji - so vojaki, ki gredo v vojno na ulice.

Cosa nostra je skozi zgodovino postala druga država znotraj Italije. Na nerazvitem jugu je skoraj popolnoma prevzela vlogo države in svoj red vzpostavljala z nasiljem in brezkompromisnim molkom znotraj organizacije. Zasidrala se je v družbeno zavest siciljancev in postala del vsakdanjika. Ker se je na začetku postavila na stran ljudi, je bila sprva spoštovana s strani ljudi. Tako si je uspela ustvariti široko mrežo povezav, katere je lahko uporabljala pri svojem delovanju. S tem, ko je postajala vse močnejša organizacija, je pritegnila tudi naklonjenost politikov. Če so na začetku njenega delovanja mafijski šefi hodili prosit za politične usluge v zameno za glasove volivcev, pa je na višku njenega delovanja bilo ravno obratno. Prav povezava z vplivnimi italijanskimi politiki in Rimom je glavni ključ za razumevanje zakaj je cosa nostra tako dolgo ostala neznana širši javnosti.

## **2 METODOLOŠKI OKVIR**

### **2.1 Opredelitev problema in cilj raziskovanja**

V začetku 18. stoletja se je na Siciliji začela pojavljati kriminalna združba, ki je kasneje poimenovana mafija. Diplomaska naloga prikaže, kako se je organizacija razvijala od njenih kmetijskih začetkov na Siciliji do multimilijonske združbe, ki je upravljala z Ameriko, ter povezati koncept mafije z delovanjem politike v Italiji. Pripadniki so bili med seboj povezani s »code of honor« in se niso zaustavljali pri načinih, kako priti do razvoja organizacije. Cilj naloge je prikazati je razvoj mafije od njenega začetka v ruralnih predelih Sicilije pa vse do njene selitve v mesta. Kako se je spreminjalo razmerje med mafijskimi veljaki in političnimi veljaki ter kako so se spreminjali odnosi do različnih ravni oblasti. Predstavil bom tudi kako je potekal boj proti mafiji in s kakšnimi težavami so se soočali preiskovalci.

### **2.2 Raziskovalna vprašanja**

Raziskovalna vprašanja, ki jim bom v svojem diplomskem delu namenil posebno pozornost, so:

- Kakšni so bili začetki mafije in razlike med tradicionalno in moderno mafijo?
- Kako se je spreminjala vloga politike pri delovanju mafije?
- Zakaj je sodstvo imelo takšne težave pri pregonu mafije?

### **2.3 Uporabljena metodologija**

Za dosego zastavljenih ciljev sem uporabil različne metode družboslovnega raziskovanja, kot so interpretacija primarnih in sekundarnih virov ter metoda analize. Različne raziskovalne metode sem uporabil z namenom, da z njihovo pomočjo pridem do najboljšega odgovora na zastavljena vprašanja.

Osnovni prevladujoči pristop je bila metoda zbiranja virov, ki se je nanašala predvsem na temo zgodovine mafije in njenega sodelovanja s politiko. Z metodo analize vsebine in interpretacije primarnih in sekundarnih virov sem preučil različne knjige, članke, dokumente, poročila ter raziskovalna poročila. Glavni vir podatkov so bila predvsem dela v angleškem in slovenskem jeziku. Zgodovinsko metodo sem uporabil pri zgodovinskem orisu delovanja in razvoja mafije.

### 3 POJEM MAFIJA

Mafija - izraz bomo uporabili za vse fenomene, ki se navezujejo na njo - ima veliko različnih značilnosti. Kot prvo mafija ni nikoli čisto družbeno gibanje s specifičnimi cilji in programi. Mafija je zbirno mesto vseh različnih tendenc znotraj družbe: obramba celotne družbe pred tradicionalnim načinom življenja, aspiracije različnih razredov znotraj nje, osebnih ambicij posameznikov. Tako je mafija do neke ravni nacionalno gibanje, ki pa je zaprto pred očmi javnosti. Kot drugo je mafija do neke mere neorganizirana. Res je, da so nekatere na papirju centralizirane in imajo hierarhijo ter možnost napredovanja, toda če pogledamo siciljansko mafijo vidimo, da je delovala na lokalni ravni in še to zelo neorganizirano (Hobsbawn 1959, 33).

Izraz, ki opisuje mafijce je združba častnih ljudi in izvira iz globin siciljanske zgodovine. Izraz opisuje obliko samoorganiziranja proti nepravnosti družbene ureditve v času Sicilije pod špansko oblastjo. Oblast se je teh združb posluževala, ker je s tem delegirala del skrbi za vzdrževanje javnega reda. Avtentični mafijec ni bil karizmatična oseba, prej protiherojski in protikarizmatični vzorec voditelja. Tradicionalni mafijec se je kazal s ponižne plati, ni se vsiljeval, ni veljav za delikventa, temveč za osebo, ki drži besedo. Tako je med oblastjo in mafijo nastal funkcionalen odnos, ki ga je odlikovala mafajska medrazrednost.

Pod kakšnimi pogoji pa pride do razcveta mafije? To vprašanje preprosto ne more biti odgovorjeno, ker ne vemo koliko jih je do sedaj nastalo in kako. Siciljanska mafija je edina tovrstna tvorba v moderni Evropi, kateri so strokovnjaki namenili čas za raziskave. Če pustimo klasične reference kot kriminalno združenje, skrivno združenje roparjev in zaščitniki kriminalcev, vemo zelo malo o tem kaj se je dogajalo znotraj nje. Mafija je manj znana in še manj raziskana kot bi si marsikdo mislil. Čeprav obstaja dosti deskriptivne literature (History of the mafia, The history of the mob, Oblast brez obraza), pa je javna diskusija precej mešana, najverjetneje zaradi romanticiranja novinarjev o mafijem življenju (Hobsbawn 1959, 35).

Beseda mafija predstavlja več različnih stvari. Kot prvo predstavlja splošni odnos do države in njenih zakonov. Mafijec se ni postavil proti državi v svojih privatnih zadevah, vendar je dosegel spoštovanje skozi pogum in moč in je svoje težave rešil z nasiljem.

Med vse večjim številom materiala ki zadeva mafijo, pa zelo redko najdemo zgodovinsko knjigo na to temo. Toda zgodovinarji morajo poiskati odgovore na številna pomembna

vprašanja in ne samo na vprašanje o izvoru mafije, ki se pogosto navezuje samo na njeno mistično preteklost, izpušča pa njeno sedanost. Beseda mafija se pojavlja vseskozi od sredine devetnajstega stoletja pa do danes v političnih debatah in časopisnih komentarjih in reportažah, sodnih preiskavah in študijah antropologov, sociologov, politologov, zgodovinarjev in ekonomistov (Village Politics and the Mafia in Sicily (Luppo), Primitive rebels (Hobsbawm)...). Je pojem z več pomeni, ki se spreminja skozi kontekst, okolščine in namere tistega, ki ga uporablja. Težko je identificirati temo, tipologijo ali homogen fenomen, ki bi lahko varno spadal pod pojem mafija. Se je pa prav težko izogniti opažanju, da je prav ta nezmožnost opredeliti, pojem naredila slavnega (Luppo 2009, 3). Giovanni Falcone je dejal »nekoč so se ljudje upirali izgovarjanju besede mafija, danes pa so šli popolnoma v drugo smer in se pojem uporablja tudi za tiste fenomene, kateri nimajo nobene povezave z mafijo« (Luppo 2009, 3).

Te opazke so letele na tiste, ki danes enačijo kriminalna dejanja kriminalne super elite, danes bolje poznane kot Cosa Nostra, ter ostalega navadnega kriminala. Po najbolj splošno sprejeti definiciji mafija odgovarja za zločine storjene na Siciliji, Camorra pa tiste storjene v Kampanji. Pojem je lahko uporabljen tudi dosti širše, ne samo na področju kriminala, temveč tudi kot referenco na vpliv lobijev, skrivne organizacije in pokvarjene državne institucije. Prav tako lahko označuje povezavo med politiko, gospodarstvom in kriminalom, ki se kaže v ilegalni korupciji volitev, klientalizmu in nezmožnosti sprejeti ustreznih zakonov proti mafiji. Bilo je nekaj razprav ali je politična in dobičkonosna skupina, ki jo je vodil ligurski socialistični vodja Alberto Teardo del mafijske družine, kar pa v tistih časih ni imelo smisla, ker nikakor niso bili povezani z mafijskim nasiljem. Dilema je vse prej kot nevtralna in strokovna, še posebej ker ima od leta 1982 naprej sodstvo pravico poiskati posameznike, ki sodelujejo z mafijo (Luppo 2009, 4).

V tej točki je treba omeniti faktor, ki negira tisto kar večina opazovalcev najprej zasledi. Ni točno, da je Sicilija od nekdaj potegnila zaveso tišine glede fenomena mafije. Z morebitno izjemo petdesetih let prejšnjega stoletja je na Siciliji vedno potekala debata o mafiji in njeno prepoznavnost številni mafijci pripisujejo prav njihovim rivalom, političnim nasprotnikom in javnim uradnikom. V vseh mestih, ki na splošno niso imela problemov z mafijo, se v zadnjih stotih letih vsako reformatorsko gibanje ali politični nasprotniki opredeljujejo kot del borbe proti mafiji. Treba pa je tudi opozoriti, da je dostikrat mafija bila uporabljena kot metafora za bitke povezane z nacionalnim političnim sistemom (Luppo 2009, 4).

Mafija je zagotavljala tri vrste dejavnosti, ki so jo postavljale na položaj vplivnega družbenega dejavnika. Prva oblika je bila zaščita. Ta dejavnost je še posebej značilna za mafijo in gre za obliko pobiranja davkov za domnevno zaščito. Zaščita je bila namenjena zoper bandite in tatove, toda v resnici je bila vzporedna paradržavna obdavčitev. S tem je mafija formalno branila neko družbeno vrednoto in na ta način postala del lokalnih elit, sicer ne direktno, ne povsem, kot po nepisani pogodbi, ki je zagotavljala neodvisnost obeh oblasti druga od druge (Drčar-Murko 1993, 533).

Druga dejavnost je odvrčanje od obnašanj, ki so bila v neskladju z obstoječimi družbenimi normami z uporabo neformalne prisile. Mafijci so v tej vlogi nastopali kot varuhi javnega reda. Številni podatki o življenju tam kjer je mafajska gostota velika pričajo o tem, da so mafijski in državni organi tekmovali za monopol prisile na tem področju, vendar pa so tudi dostikrat sodelovali. Iz zapisov je razvidno veliko primerov kako je oborožena veja mafije odločilno prispevala k zmanjšanju kriminalitete, čeprav je bila mafajska oblast v navzkrižju z uradnim pravnim sistemom. S tem se je pokazala konservativna narava mafije, ki si ni želela neurejeno naravo socialnih uporov po vzorcu Robina Hooda. V desetletju po vojni so samo v pokrajini Caltanissetta s pomočjo mafije ubili 63 cestnih razbojnikov. Še manj pomislekov je imela mafija, ko je bila tudi s podporo sil reda uporabljena za boj proti političnim in sindikalnim deviacijam. Med leti 1945 in 1959 so tako ubili 40 tistih, ki so nasprotovali kontroli trga delovne sile in političnega kupčevanja z glasovi. To nam pojasni dejstvo, da sodobne množične leve stranke na italijanskem jugu nikoli niso postale pomemben politični dejavnik (Drčar-Murko 1993, 534).

## 4 ZAČETKI MAFIJE

Precej bolj nevarne za pravni red so tri kriminalne organizacije, mafija na Siciliji in Kalabriji ter camorra v Neaplju. Skozi kontrolo celotnih kmetijskih trgov in opravljanja zaščite za srednja in mala podjetja ter manipulacijo prijav na državne posle so prišli do velike količine denarja, katerega so »oprali« in ga nato investirali v zakonite posle. Skupaj upravljajo enega največjih centrov za trgovino s heroinom. Posledica tega je, da so postali velika ekonomska sila. Finančna moč je prvi od treh delov nevarnosti, ki jih mafija predstavlja političnemu sistemu.

Glavne metode mafije so izsiljevanje, grožnje, prevare in umori. Umor je ultimativni instrument za zagotavljanje avtoritete in reševanje notranjih sporov. Pasivne rešitve ne pridejo v poštev. Ljudi, katere mafija najbolj sovraži so podjetniki in javni uslužbenci, kateri se upirajo sodelovanju z mafijo, novinarji, ki začnejo preveč globoko brskati, sindikalisti, ki poskušajo organizirati delavce in vsi organi pregona, kateri se poskušajo vmešavati v njihovo delovanje. Ponavadi zadostuje že grožnja ali podkupnina, da se ljudje podredijo mafiji. Kadar pa ni tako, se poslužijo umora in tako pokažejo tudi drugim, kaj se bo zgodilo če ne bodo sodelovali. V preteklosti se mafija ni toliko posluževala umorov, toda po koncu vojne pa je ta številka narasla na okoli 500 ljudi na leto. Večina teh je bila žrtev vojn med mafijskimi družinami, toda med pomembnimi osebami, ki so podlegle pod mafijskimi streli, so bili tudi vodja Komunistične partije Sicilije, vodja Krščansko demokratske stranke Palermo, namestnik načelnika policije v Neaplju ter še nekateri drugi pomembni državni uslužbenci. Možnost tako hladnokrvnega ubijanja in brez nekih posledic je drugi del nevarnosti, katerega predstavlja mafija (Spotts in Wieser 1986, 186).

Finančna moč in uboji na državni sceni so daleč od skromnih začetkov mafije. Mafija se je začela oblikovati v devetnajstem stoletju in je bila na začetku ne toliko kriminalna organizacija kot pa kompleksen družbeni pojav, ki je bil posledica slabega vladanja skozi stoletja. Tradicionalno je bila omejena na zahodno Sicilijo in jug Kalabrije in je predstavljala silo za zagotavljanje reda in zakonov, ki jih vladajoče avtoritete v Neaplju in po letu 1870 v Rimu niso uspele zagotavljati. Moč je pripadala določenim šefom, kateri so upravljali s točno načrtanim teritorijem. Pogosto so pomagali revnim in policiji pri preganjanju običajnega kriminala. Sami sebe niso smatrali kot kriminalce in so bili s strani ljudstva prepoznani kot zaščitniki. In posledica tega je to, da je mafija postala tako zakoreninjena med prebivalci. Stara mafija je bila podeželski fenomen, ki se je ukvarjala s krajo živine, kontrolo vodnih zalog, tihotapljenjem in izsiljevanjem. Kot glavna avtoriteta v pokrajini je bila njena moč absolutna in tisti, ki so se ji uprli, so se morali soočiti s posledicami kot so bile uničenje lastnine, ugrabljanjem ali umorom. Toda skoraj vedno je bila dovolj že grožnja, da so vzpostavili red nazaj. Njihova moč je tako počivala na nenehnem ustrahovanju. Koda Omerta jim je zagotavljala, da nihče ni spregovoril s policijo ali uradniki. Pregovor »Chi parla muore, chi tace camp - Kdor govori umre, kdor je tiho živi« je bil vtisnjen v vsakega siciljanca od njegovega rojstva naprej. Ultimativno je mafija stanje uma in način življenja, ki ima vse pod kontrolo (Spotts in Wieser 1986, 187).

Mafija je stvar preteklosti. Čeprav je bila močno zatrta s strani Mussolinija, je bila ponovno obnovljena leta 1943 s pomočjo ameriške vojske za pomoč pri bojih z Nemci. Po koncu vojne

se je Sicilija začela industrializirati in se je mafija s podeželja premaknila v mesta. Tam je masovno postala vpeta v prodajo zemlje in gradbeništvu ter je svoje zaščite razprostrla skozi vso trgovino in ekonomijo. Mafijska moč na Siciliji je bila tako sistematizirana, da so do leta 1980 pogodbe vsebovale 15% stroškov namenjenih plačilu mafije. Pasivno sprejetje mafije med ljudmi ji je omogočilo infiltracijo v različne veje administracije. Če se je stara mafija oddaljila od drog, pa je nova postala ena glavnih distributerjev v sedemdesetih letih. Do leta 1980 je bil Palermo center za pridelavo in prodajo heroina na svetu. V isti časovni periodi je mafija uspela prodreti tudi na trg orožja in po nekaterih podatkih je bila Italija vodilna država za prekupčevanje z orožjem (Spotts in Wieser 1986, 188).

Razvoj mafije je povezan z dvema dejstvoma. Širitev na vzhodni del Sicilije in beg ljudi na sever Italije v petdesetih letih sta omogočila mafiji, da je razširila svoje lovke po celotni Italiji. Drugo dejstvo pa je mafijsko vlaganje v legalno industrijo. Do konca sedemdesetih so prihodki od prodaje drog in orožja po nekaterih domnevah znašali med 750 milijoni in 10 milijardami dolarjev. Po teh podatkih se je mafija rangirala precej višje kot takrat največja svetovna podjetja. V tem času se je na Siciliji število bank povečalo za 400%. Številni narkodolarji so končali v legalnih stvareh, kot so gradnja letovišč, restavracij, gradbenih podjetjih in transportnih podjetjih. Podjetja z mafijsko kontrolo so delovala po mafijskih metodah in to je pomenilo izriniti konkurenco s trga na vse mogoče načine. Kot posledica vsega tega mafijski šef ni bil več navaden gangster, temveč podjetnik in finančnik (Spotts in Wieser 1986, 189).

## **4.1 Ndragheta**

Kalabrijska mafija tradicionalno poimenovana »ndragheta« je šla skozi podobno pot kot siciljanska. Na začetku je bil to agrarni fenomen, ki pa ni imel velikega uspeha, saj so bili kmetje preveč revni, da bi se jih dalo izkoriščati. V šestdesetih letih je siciljanska mafija ugotovila, da bi bila kalabrijska obala primerna za tihotapljenje drog, draguljev, cigaret in orožja. V kratkem je lokalna mafija prevzela organizacijo in vodenje pod svoje okrilje in se povezala s severno Italijo in ZDA. Ko so se začeli pojavljati veliki načrti države za razvoj srednje in južne Italije, je ta že bila dobro organizirana in je imela prepotrebno infrastrukturo, da je lahko prevzela državne posle.

Izgradnja avtoceste, ki bi povezovala sever in jug Italije, je bila zlata jama za mafijce. Podjetja so imela v svojih pogodbah opredeljene stroške za odplačilo mafijskih storitev in država je to mirno sprejemala. Vsi so se zavedali, da nobena tovarna ali cesta ne more biti zgrajena brez

dovoljenja mafije. Kmalu je mafija kontrolirala vse ekonomske dejavnosti v južni Kalabriji in je začela širiti svoje operacije po obali in prevzemati hotele in letovišča. Lobirala je državo, da naj zgradi pristanišče in tovarno jekla v Gioia Tauro in je potem izkoriščala gradnjo, dokler ta ni bila ustavljena s strani države, ker za njo ni več bilo ekonomske baze. V tem času je bilo v bojih za pogodbe ubitih več kot 1000 ljudi in številke ubitih v Gioia Tauro so v tistem času presegale tiste v New Yorku (Spotts in Wieser 1986, 190).

Mafijsko izsiljevanje je usodno za vsa mala in srednje velika podjetja. Ko ne zmorejo več plačevati prispevkov mafiji, lahko lastniki le nemočno opazujejo kako je uničena njihova lastnina, ali pa se izselijo drugam. Številni podjetniki so pisali pisma ministrom, da naj uredijo zadeve na področju mafije, toda država je le nemo opazovala. Situacija je postala tako slaba, da je leta 1984 Komunistična partija predstavila predlog, da se razpusti kalabrijski regionalni parlament zaradi vseh nepravilnosti in goljufij.

## **4.2 Camorra**

Camorra, ki je bila v preteklosti znana kot združenje nekaj neorganiziranih mafijskih šefov, je danes postala največja neapeljska industrija. Razvila se je v mestnih zaporih v devetnajstem stoletju. V času Bourbonov je bila camorra edina sila v mestu za obvladovanje reda. Z njo so bili povezani skoraj vsi, od političnih vodij pa vse do beračev. Po koncu vojne je bila camorra podobno kot siciljanska mafija ponovno zagnana s pomočjo ameriških vojakov, ki so bili člani mafije v ZDA. Po podatkih ima okoli 5.000 članov in še približno 100.000 podpornikov, ki so posredno ali neposredno povezani z njo. Od konca sedemdesetih imata glavno besedo dve skupini, Nuova Camorra Organizzata, ki jo iz zapora vodi Raffaele Cutolo in Nuova famiglia, pod katero je združenih 8 različnih družin. S centrom v Neaplju in okoliški Kampanji camorra vodi številne aktivnosti, ki ji prinašajo več milijard dolarjev letno. Kontrolira trgovino s sadjem in zelenjavo ter je največji ponarejevalec torbic in čevljev na svetu. Steber njenega uspeha je v preteklosti bilo tihotapljenje cigaret, vendar pa so se po upadu le tega uspeli vriniti na mednarodno sceno preprodaje drog. V osemdesetih letih so številni potresi prizadeli Neapelj in začela je prihajati državna pomoč. Camorra, katera je nadzorovala gradbeništvo, je hitro pobrala ves denar in številni brezdomci so morali plačevati, da so imeli streho nad glavo (Spotts in Wieser 1986, 191).

## 5 COSA NOSTRA

Borba za neodvisnost je globoko zakoreninjena med siciljanci. Zaradi lege v središču Sredozemlja je bila znova in znova napadena s strani feničanov, grkov, rimljanov, bizantincev, ostrogotov, arabcev in drugih evropskih nacij. Pojavljajo se zapisi o ustanavljanju skrivnih društev že v petnajstem stoletju, da bi se ubranili napadov. Brez lastne države, na katero bi se lahko uprli, so se tesneje povezali s svojimi družinami. Zakonov niso spoštovali, še posebej zato, ker so jih večinoma postavljali zunanji osvajalci otoka, in kriminal je za njih pomenil dejanje patriotizma, dokaz upora proti okupatorju. Usmrčeni kriminalci so bili povzdignjeni v heroje. Njihove kosti so hranili v svetiščih, da so lahko molili za nove heroje.

Sicilija je bila fevdalna družba še iz časov normanov. Čeprav je bila kmetom podeljena zemlja na začetku devetnajstega stoletja, je bilo tri četrtine zemlje še vedno pod okriljem aristokratov. Ti so večino časa preživali v palačah v Palermu ali pa so prebivali v tujini in so najeli privatne vojske ali mafije, ki so varovale njihovo premoženje. Ker je bilo zelo malo cest in policajev na otoku, so banditi in vojske, ki so varovale, prišle do dogovora. Ko so združili moči, so zahtevali tradicionalni pizzo oziroma denar za zaščito. Njihov sistem je bil vzpostavljen po vzgledu sistema kjer so bili lastniki zemlje upravičeni do dela pridelka kmetov. Ugotovili so tudi, da namesto da zahtevajo velike količine denarja in tako pahnejo tistega v bankrot, je bolje zahtevati manj denarja, katerega bo izsiljevanj sposoben plačati in kasneje ponovno zahtevati denar. Pizzu je kmalu postal zaporniški slang za izsiljevanje in izraz lahko najdemo v siciljanskem slovarju že leta 1868 (Cawthorne 2012).

Omembe združb banditov iz sicilije so se prvič začele pojavljati v osemnajstem stoletju, kot so bili Beati Paoli in še nekateri posamezniki na čelu z donom Sferlazzo, ki je iz župnika postal bandit zaradi družinskega maščevanja. Te bande so se preživljale s krajo živine in ugrabljanjem bogatih ljudi za odškodnino. Siciljanske bande so se prvič združile leta 1848 med uporom proti vladajočim Burbonom. Vodja združenih band je bila ženska pod imenom Testa di Lana skupaj z svojimi sinovi. Dva njena sinova sta bila ubita s strani Burbonov, kar je v njej pustilo globoko sovražnost do okupatorjev. Med uporom je vodila skoraj 4.000 mož na napad na samostan svete Ane, kjer so bili skriti policaji. Po končanem sodnem postopku so bili tisti policaji, kateri so svoje delo opravljali pravično izpuščeni, medtem ko so bili ostali ustreljeni. Potem, ko je bila ustanovljena prehodna vlada, so ugotovili, da je bila Testa di Lana grožnja družbenemu redu in

so jo tako zaprli. Bila izpuščena šele potem, ko so Burboni ponovno zavzeli otok nazaj. Od takrat je bila njena družina pod nenehnim nadzorom (Cawthorne 2012).

Siciljanska država je hitro propadla v politični zmešnjavi in bande kot so Pastori in Tagliare le gole so bile v sodelovanju s policijo. Giuseppe Scordato, nepismeni šef iz Bagheria in Salvatore di Miceli iz Monreala, sta bila sprejeta v službo pobiralca davkov in obalno stražo in sta na ta način obogatela, med tem ko je bilo vodenje policije v predmestju Palermo predano znanemu banditu Chinniciju. Takšni možje so doživljali razcvet v liberalnem okolju, ki jim ga je ponujala združitev Italije leta 1861. Ljudje so se jih bali in tako so lahko prinesli odločilne politične glasove tistim, kateri so hoteli delati in sodelovati z njimi. Prav tako so bili varni pred sodnimi obravnavami, ker ljudje niso imeli poguma pričati proti njim. Prav tako so obvladovali finančni sistem – direktorji na novo ustanovljene banke Sicilije so živeli v strahu pred ugrabitvami in izsiljevanjem. Lovke mafije so se raztegale čez celotno družbo že okoli 1860, je zapisal takratni angleški konzul (Cawthorne 2012).

Siciljanski gangsterji so se lepo razvijali v liberalizmu novo nastale združene Italije. Toda trudili so se spoprijateljiti tudi s tistimi, ki so nasprotovali združitvi. Mafija je varovala posestva odsotnih aristokratov, prav tako pa je sodelovala tudi s cerkvijo. Ta je želela ponovno uvesti stari red. Poznana je zgodba, da se je mafijski šef Salvatore Giuliano udeleževal čajank pri nadškofu Palermo, medtem ko je bil zaprt v palermški ječi. Ko je leta 1983 mafijski šef Tommaso Busceta pričal proti Cossa Nostri, ga je takratni palermški nadškof označil za sovražnika Sicilije.

Cosa Nostra je bila za oblasti vedno problem. Leta 1864 je vodja stražarjev Palermo zapisal, da na otoku obstaja sekta lopovov. Ta sekta je takrat obstajala že skoraj 20 let. Bila je večinoma podeželski fenomen, ki je kradel živino in ugrabljaj. Takrat je obstajalo prepričanje, da so stražarji podkupljeni in varujejo pomembnega mafijoza v Palermu. Po Colonna naj bi imeli pripadniki Cosa Nostre skrivne signale za prepoznavanje in kodo lojalnosti. Ta koda jim je prepovedovala sodelovanje in tudi pogovarjanje s policijo. Tisti, ki so jo prekršili so plačali z življenjem. Nihče ni smel storiti ničesar, kar bi ogrozilo življenja drugih članov sekte.

Mafija se je začela pospešeno organizirati konec osemnajstega stoletja, ko so se nekatere družine združile v nekakšno unijo. Postavili so zelo stroga pravila in smrt je bila skoraj vedno kazen. Iznakažena trupla so bila v opozorilo drugim, da naj ne kršijo pravil.

30 aprila 1982 je bil v Palermu ubit Pio La Torre, vodja komunistične partije na Siciliji. Njegova smrt ni bila nič presenetljivega, saj je bil zelo nepopularen pri mafiji. Leta 1962 je postal član

protimafijske skupine in leta 1972 je bil izvoljen v italijansko zbornico, kjer je poskušal uvesti zakon, ki bi izobčil pripadnike mafije. Posledica njegovega umora je bilo to, da je krščansko demokratski premier Giulio Andreotti določil generala Carla Alberta Dalla Chiesa za prefekta Palermo. General je bil človek, ki je bil odgovoren za uničenje Rdečih brigad. Toda general je kmalu ugotovil, da ne bo mogel doseči ničesar, saj so ga poslali na Sicilijo brez primerne opreme, sredstev in ljudi, prav tako pa so krščanski demokrati sodelovali z Mafijo. 3 septembra sta bila Chiesa in njegova žena ubita v mimoidočem streljanju. Morilsko orožje je bilo AK-47 in je bilo isto kot tisto, ki je ubilo Stefana Bontada in Salvatora Inzerilla. Bilo je priljubljeno orožje mafijskega šefa Pina Greca. Tisti dan je bil končno sprejet La Torrejev antimafijski zakon. Smrt Chiese je bila le ena v dolgi vrsti umorov sodnih uslužbencev. Boris Giuliano, policijski šef, ki je odkril heroinsko povezavo med Sicilijo in Ameriko, je bil štirikrat ustreljen v hrbet med jutranjo kavo (Cawthorne 2012).

Kot nasprotje vladnim napakam in vse večjemu družbenem neredu, so bile lokalne kriminalne združbe ali mafijske skupine najbolj uspešne dolgoročne rešitve pri organiziranju kolektivne akcije na Siciliji. Te mafijske skupine so bile videne, še posebej s strani tistih, ki niso prihajali s Sicilije, kot združbe kriminalcev in izraz asocialnosti prebivalcev otoka. Številni državni problemi, socialna dezintegriranost in kriminalne združbe so pogosto bili okarakterizirani kot siciljanski problem (Sabetti 2002, 5).

Nesposobnost javni sistemov, frustracije javnih uslužbencev in velika nezainteresiranost državljev so bila stalnica siciljanskega življenja. Agrarna reforma leta 1950 je bila načrtovana kot velika prelomnica v spremembi življenja siciljancev in povečavi prihodkov iz kmetijstva. Reforma je ukinila velika privatna posestva in jih dodelila revnim kmetom. Toda še vedno je prinesla številne težave. Primanjkljaj hrane se pojavi skoraj vsako leto. Še vedno je otežena oskrba z vodo za domove in kmetijstvo. Sredstva, katera so bila namenjena s strani države za razvoj, še niso pokazala nobenega napredka. Te vladne napake ne letijo samo na izvedbo osnovnih javnih uslug, temveč tudi na vzdrževanje primernih institucionalnih ureditev, ki bi omogočale individualne ali skupne priložnosti na trgu (Sabetti 2002, 7).

Številni severno ameriški strokovnjaki so poskušali slediti nastanku mafije kot skrivne siciljanske organizacije vse nazaj od palermskega upora proti francoski vladavini leta 1282. Sredi devetnajstega stoletja je mafija prenehala biti zaščitna družba za revne siciljance in je postala instrument velikih veleposestnikov pri obvladovanju kmetov ter kasneje kriminalna organizacija, ki je kmete ustrahovala in izsiljevala. To je bila mafija, ki je dosegla vzhodno

obalo ZDA in postala sovražnik od znotraj. Toda ni nikakršnih dokazov, da bi obstajala že leta 1282. Eden prvih zapisov je nastal leta 1838 in je bil namenje neapeljskemu ministru za sodstvo ter ga je opozarjalo, da se pojavljajo lokalne zaščitniške družbe, ki pomagajo lokalnim prebivalcem sodelovati z javnimi uslužbenci. Vse do priključitve Sicilije novo nastali kraljevini Italiji 1860-1861, je zahodno sicilijanska beseda mafija pomenila individualne kvalitete kot so dostojanstvo, spoštovanje, samozadostnost, pogum in odličnost. Mož mafije (mafiusu) je opisovalo posameznika, ki je imel zavest pravega moškega (Sabetti 2002, 12).

Siciljanski pojem mafiusu je postal poznan skozi italijansko kraljestvo na nekoliko nenavaden način, skozi produkcijo uspešne drame *I Mafiusi*. Napisana skozi oči dveh palermčanov, drama opisuje jezik in dejanja nekaterih zapornikov iz palermskega zapora, ki so organizirali zaporniško življenje med seboj s prikazovanjem atributov povezanih z besedo mafija. Njihov trud prikazuje poskus ohraniti nekaj dostojanstva in vere vase v avtoritarni instituciji, ki je bila zaposlena samo s skrbjo za zagotavljanje varnosti (Sabetti 2002, 13).

Hiter pogled na mafijo in camorro na jasno pove, da mafija nima neke ideologije ali revolucionarnih namenov, vendar je močnejše integrirana v družbo in tako predstavlja večjo grožnjo državi in družbi kot pa politični terorizem. Tudi ekonomske posledice so nepredstavljive. Nikoli se ne bo vedelo koliko tujih in domačih investitorjev se ni odločilo za investicije preprosto zato, ker niso hoteli imeti opravka z mafijo. Kot velik biznis z veliko sredstvi so začeli kupovati in vlagati v zakonite družbe in s tem prikrivati sledove. Danes se več ne ve koliko mednarodnih organizacij ima v svojih vodstvih mafijski vpliv. Kar pa je še huje je to, da je mafija številka ena pri grožnji pravni državi. Njena pomebna vloga pri tihotapljenju drog je pomembna tako za Italijo kot tudi za ZDA. Njena zmožnost izvajati operacije brez vednosti policije predstavlja resno grožnjo avtoriteti države. V osemdesetih leti je mafija ubila več ljudi kot pa vsi teroristi v povojnem obdobju. In skoraj vedno mafijski morilci ostanejo nekaznovani.

Razlog je v odnosu vlade in strank glede problema mafije, ki ga Pantaleone poimenuje politična omerta (Pantaleone 1966). Do leta 1982 ni bil storjen resen poskus ustaviti delovanje mafije, vse od leta 1928, ko je Mussolini poslal na Sicilijo Cesara Morija, da bi se z mafijskimi metodami boril proti mafiji. Pojavi se vprašanje ali je to bilo zaradi vpliva mafije na državne institucije. Mafijski politični cilji so preprosti. Za njo je pomembno, da je država preslaba, da bi sprejela zakon proti njej, da se vlada ne meša v njene aktivnosti in da je administracija ne preizkuje. Mafijski vodje so večinoma bili konservativni in močni zagovorniki socialnega

statusa quo, katerega so izkoriščali za svoj profit. Na Siciliji so leta 1943 nekaj čas podpirali osamosvojitve Sicilije v upanju, da bi lahko maksimizirali svoj vpliv, vendar ko je to upanje propadlo se je večina preselila na desno krilo k Krščanskim demokratom. Vendar niso poznali lojalnosti nobeni stranki. 1972 so podprli neofašiste ter republikance. Najraje so videli, da imajo povezave z vsemi strankami. Največji uspeh odpora proti mafiji imajo komunisti, čeprav so problem mafije tretirali ideološko kot posledico kapitalističnega sistema (Spotts in Wieser 1986, 192).

Mafija in camorra sta bili nenehno preiskovani s strani države zadnjih 100 let. Toda te preiskave niso pokazale ničesar otipljivega. Poročilo iz leta 1976 je pokazalo dosti dokazov proti mafiji, vendar pa ni podalo predlogov za boj proti njej in pa pokazalo povezav s političnimi strankami. Pantaleone ugotavlja, da je vlada poskušala omiliti mafijske zločine kot obrambo pred očitki, da sama ni ničesar storila, da bi jo izkoreninila (Pantaleone 1966). Do leta 1980 je grožnja mafije postala tako resna, da je moral notranji minister Rognoni v nagovoru svojemu kabinetu priznati, da je mafija ušla izpod nadzora. Vendar pa se je izogibal govoriti o ukrepih za boj proti mafiji, za razcvet katere je videl razloge v politični nestabilnosti in pa v tem, da ima italijanska družba odpor do države. Ko so odprli debato o uvedbi posebnih zakonov proti mafiji, ki bi potekali na osnovi protiterorističnih zakonov, so številni člani različnih strank nasprotovali uvedbi takšnih ukrepov. Videti je bilo, da vlada v Rimu nima nikakršnih namenov ukrepati proti mafiji. Še število policistov in tožilcev se ni spremenilo od časov, ko je mafija bila združba, katera je kradla živino. Oblasti v Palermu so imele neprimerno opremo in neizkušene ljudi za resen boj proti mafiji. Tisti, ki so se skušali upreti, so bili heroji, vendar so bili preveč izolirani. Kardinal Pappalardo in nekaj duhovnikov ter nekaj policistov, tožilcev in novinarjev se je poskušalo boriti proti mafiji, vendar so na koncu končali mrtvi (Spotts in Wieser 1986, 193).

## **6 BOJ S PRAVOSODJEM**

Polijski in sodni viri so prav tako prepleteni z notranjimi motivi kot vsi drugi viri. Tisti, kateri se jih poslužujejo, si takoj predstavljajo številne borbe, ki so potekale med tožilstvom in obrambo o resnici in kako je to vplivalo na ugled mafijcev. Mnogo let so administrativni ukrepi bazirali na javnih govoricah in so jih interpretirali policisti in tožilci, ter na sodnih poizkusih liberalnih

vlad, Mussoliniju in italijanski republiki. Toda nikoli ni bilo nič spontanega glede govoric in javnega mnenja. Vse je bilo z instrumentalno natančnostjo vodeno s strani različnih mafijskih frakcij kot del boja proti svojim nasprotnikom; toda ko se je pokazalo zanimanje proti-mafijskih politikov po spremembi zakonodaje, je bilo vse skupaj preusmerjeno na določene državne agencije pod mafijsko kontrolo. Tukaj lahko ugotovimo, da so tožilci in sodniki v Palermu (Chinnici, Falcone in Borsellino), ki so premaknili ta starodavni mehanizem znotraj strukture namenjene zagotavljanju človekovih pravic med samim sojenjem in za zagotovilo, da skozi dokaze in pričevanja tistih, ki so se hoteli pokesati, končno dobimo sliko o delovanju mafije od znotraj. Te viri niso več filtrirani skozi policijska poročila in poročila javnih institucij, kot je bilo to v navadi v obdobju liberalcev in fašistov (Luppo 2009, 5).

V tem primeru smo soočeni z mafijo, katera se je pripravljena predati in pokesati. Izpoved Joa Valchija (1962), Nicka Gentila (1963), Leonarda Vitala (1974) in Tommasa Buscetta ter še mnogih drugih nam jasno pokaže, da je mafija skrivna organizacija in bo kot taka postavljena pred sodišče in spoznana za krivo (Luppo 2009, 5).

Razlike med staro in novo mafijo, pa čeprav gre samo za ideološko razlikovanje, predstavlja bližnjico pri povezovanju obeh delov med seboj. Tako Pino Arlacchi v svoji knjigi (Arlacchi 1983) poskuša ohraniti podobo starih mafijskih šefov. Predstavi jih kod podeželske veljake, ki jim ni bilo mar za denar temveč samo družbeno priznanje. Arlacchi je primerjal to podobo starega mafijca s tisto modernega šefa, ki se je ustvarila v sedemdesetih letih, in katerega glavna želja je bila pridobiti čim več denarja in moči ter vpliva. Ta primerjava je precej pristranska. Tudi v začetku mafijskega delovanja so se posluževali umorov za doseg svojih ciljev (Luppo 2009,5).

Proti mafijski zakon je podal upanje dvema tožilcema. Giovanni Falcone in Paolo Borsellino sta bila oba rojena v Palermu in sta svoje izkušnje nabirala v mafijski oporiščih kot so Monreale, Agrigento in Trapani, preden sta se vrnila v domači kraj. Ob vrnitvi je Falcone prevzel oddelek za finančni kriminal in postal strokovnjak za bančno forenziko. Ko sta spregovorila Busceta in Contorno, je šef preiskovalne skupine Antonio Cassara spisal poročilo »Michele Greco + 161«. Poročilo je priporočalo aretacijo Michela Greca in še 161 drugih oseb povezanih s tihotapljenjem heroina. Falcone je tako bil prestavljen v preiskovalno skupino, kjer je začel preiskovati posle Rosaria Spatola, ki je bil bratranec Inzerilla in Gambina. Uspelo mu je dokazati, da je Spatolovo gradbeno podjetje krinka za tihotapljenje drog. Po analizi petih let bančnih transakcij, je uspel zapreti skoraj celotno družino Spatola in doseči vse skupaj 74

obtožnic. Ker so bili njegovi dokazi izključno na podlagi bančnih poročil, mafija ni mogla ustrahovati prič, in ker so njegovi procesi potekali izključno pred senatom treh sodnikov, prav tako niso mogli podkupiti sodne žirije. Borsellino se je posvetil iskanjem moricem poveljnika Basila, toda sodnik je ugotovil nepravilnosti v postopku in je sojenje razveljavil. V strahu pred povračilnimi ukrepi ga je njegov šef Rocco Chinnici umaknil iz preiskave. Toda prav Chinnici je bil kasneje ubit skupaj s svojima stražarjema pred svojim blokom. Njegov naslednik Antonio Caponnetto je združil delovanje Falconeja in Borsellina ter dovolil izmenjavo informacij med različnimi preiskavami. Ko je premier postal Betino Craxi, je njegov pravosodni minister namenil denarno pomoč za nakup prepotrebne opreme za obdelavo velike količine podatkov, ki so jih pridobili iz raziskave (Cawthorne 2012).

Iz informacij ki sta jih priskrbela Busceta in Contorno, so lahko obtožili 474 ljudi na tako imenovanem maxi procesu sredi osemdesetih let. Zgradili so posebno sodno dvorano, ki je bila bunker in je bila blizu zapora Ucciardone v Palermu. Ta betonska trdnjava je bila ograjena z žico in varovana s 3000 vojaki in tanki. 30 kletk, ki so lahko držale 20 mafijcev je bilo zgrajenih v zid dvorane. Na dnu je bil prostor z mizami za sodnike, odvetnike, tožilce in prič. Pogled nad vse dogajanje pa so imele tribune za 1000 ljudi, ki so lahko za neprebojnim steklom opazovali proces. Postopek je potekal 22 mesecev, v katerem času so obsodili 344 obtoženih na skupaj 2665 let zapora, ne všteti 19 življenjskih kazni, katere so bile podeljene najpomembnejšim šefom na Siciliji. Med temi so bili Michele Greco, Toto Riina in Bernardo Provenzano, ki so jim sodili v odsotnosti. Prav tako so obsodili številne mafijske morilce kot so bili Vincenzo Sinagra in njegov brat Antonio ter Salvatore Rotolo. Številni drugi, ki so bili oproščeni so bili kasneje ubiti s strani mafije. Takšnih je bilo vsaj 18. Številni obtoženi niso ostali za zapahi (Cawthorne 2012).

Mafijski politik Salvo Lima je dodelil pritožbe Corradu Carnevalu, ki je izničil skoraj 400 obtožnic. Bil je suspendiran in obtožen sodelovanja z mafijo, toda po oprostitvi se je vrnil na sodniško klop. Do leta 1989 je bilo za zapahi samo še 60 obdolženih iz maxi procesa in še tem se je lepo godilo. Ko je Caponnetto odstopil, Falcone ni prevzel njegovega položaja, temveč se je preselil na pravosodno ministrstvo in začel pisati zakon, ki bi omogočil ustanovitev državne protimafijske organizacije. Tako se je zdelo, da je »palermška pomlad« končana. Ta trditev je bila potrjena, ko je mali podjetnik Libero Grassi dal intervju za lokalno televizijo in zavrnil plačilo varščine. Potem, ko so ga ubili na domačem pragu, so oblasti nehale izpuščati preostale mafijce. Poleti 1991 je pritožbeno sodišče obravnavalo pritožbe za mafijske šefe in po

posredovanju parlamenta in javnosti so Carnevaleja odstranili z mesta predsednika in na njegovo mesto je sedel drug sodnik in obtožbe so obstale (Cawthorne 2012).

Toto Riina, ki je upal da bo njegova življenska kazen izbrisana, je bil željan maščevanja. Najprej je dal ubiti mafijskega moža v Rimu Salvatoreja Limo, nato pa je prišel na vrsto Giovanni Falcone. 23. maja 1992 sta Falcone in njegova žena obiskala njun počitniški dom v Palermu. Potovala sta na vladnem letalu in bila na letališču pričakana s policijskim spremstvom. Ko se je spremstvo podalo po cesti proti Capaci, je v jašku pod cesto eksplodirala bomba, ki je bila tako močna da je ubila policiste v prvem avtu in Falconeja in ženo v drugem. Bombo sta aktiviral Pietro Aglieri in Giovanni Brusca. Med zaporniki v zaporu Ucciardone je bilo slišati vzklike in nekdo je celo poklical palermski časopis *Giornale di Sicilia* in povedal, da je bila bomba poročno darilo za Nina Madonia, najstarejšega sina družine Madonia, ki se je poročil tistega jutra v Ucciardoneu (Cawthorne 2012).

Za javnost je bil ta umor preveč. Slike zažganih avtomobilov so obšle naslovnice svetovnih in italijanskih medijev. Italijanski parlament je razglasil dan žalovanja in ustavil vse nadaljnje delovanje do pogreba. 40.000 ljudi se je v Palermu udeležilo pogreba, bila je sklicana vsesplošna stavka, vse trgovine in podjetja so bila zaprta, ljudje so z oken obešali rjuhe s proti mafijskimi sporočili in politiki, ki so se udeležili pogreba so bili izžvižgani in primerjani z morilci. Iz strahu so Borsellina preselili v Marsalo. Toda 19. julija 1992 je tudi on dočakal isto usodo kot Falcone. Mafija je vedela, da bo obiskal mamo v Palermu in so podtaknili avto bombo pred njeno hišo. Borsellino je bil ubit skupaj s svojimi šestimi stražarji. Vlada je na Sicilijo poslala 7.000 vojakov, da bi poskrbeli za mir. Naslednjega januarja so aretirali Riina med vožnjo po Palermu, kjer je kot ubežnik živel 23 let. Ena verzija pravi, da ga je izdal eden izmed njegovih stražarjev, ki se je zbal za svoje življenje, druga pa da je policiji informacijo posredoval Bernardo Provenzano, da bi se dokopal do vodstva Cosa Nostre. Riina je prejel tri doživljenske kazni za umore Falconeja, Borsellina in Lime (Cawthorne 2012).

Osnova mafijske moči je že od nekdaj bil »pizzo« majhna taksa, izsiljena iz podjetij kamor je svoj »kljun pomočila« mafija. Ko je 5 mladih diplomirancev poleti 2004 hotelo odpreti bar v Palermu, je mafija prišla po svoj prispevek kot vedno. Toda mladi so zavrnil plačilo varščine. Nazaj so se borili tako, da so polepili mesto z antimafijskimi plakati. Njihovo dejanje je bilo pozdravljeno s strani prebivalstva. Ustanovili so komite »Addiopizzo«. Organizirali so demonstracije in dali natisniti majice z njihovim imenom. Po raziskavi objavljeni leta 2008, skoraj milijarda evrov, kar je 1,3% BDP Sicilije, konča v mafijskih rokah. Trgovine so v

povprečju plačevale 457 evrov na mesec, hoteli in restavracije 578 evrov, medtem ko gradbena podjetja 2000 evrov. Marca 2008 so odprli prvi supermarket, ki je vseboval dobavitelje, ki so se uprli plačilu varščine. Prav tako so ustanovili Addiopizzo potovalno agencijo, da turisti ne bi plačevali mafiji pri obisku otoka. Gibanje se je razširilo tudi na druge države, kjer je prisotna Mafija. Na Siciliji so ženske že od nekdaj na čelu upora proti mafiji. Številne so bile priča grožnjam Mafije. Danes so mladi siciljanci pripravljeni se postaviti mafiji po robu. Novi zakoni omogočajo zaplembo mafijskega premoženja. Nekaj ga je podarjenega gibanju Addiopizzo in ostalim antimafijskim gibanjem, ki ga izkoriščajo za agrarne namene. Dom družine Provenzano danes pripada Cerktvi, ki obdeluje polja in vinograde v okolici Corleoneja (Cawthorne 2012).

## 7 POVEZAVE S POLITIKO

V Italiji je stoletje vzporedno potekalo življenje dveh oblasti. Formalno se je to poglavje zgodovine odprlo s tem, ko je palermsko sodišče zahtevalo odvzem poslanske imunitete doživljenskemu senatorju italijanske republike Giulio Andreottiju. Obsežno gradivo se je začelo z »v okviru postopkov, ki jih je odprlo palermsko tožilstvo proti mafijski združbi cosa nostra, niso bila obravnavana le vprašanja strategije poveljevanja in vojaške strukture te organizacije, ampak tudi njene korenine v civilni družbi in njeni odnosi s predstavniki državnih ustanov«. Andreotti je bil član vseh 43 povojnih vlad in bil tudi sedemkrat premier. Ponazarjal je večnost krščanskih demokratov in bil nesporni predstavnik narodnega duha doma in zunaj (Drčar-Murko 1993, 532).

To je bilo ena najbolj presenetljivih oblik vzporednega življenja legalnih ustanov in podtalne države, ki so jo kdaj poznale evropske države. »Prav konvergenca interesov z mafijsko oblastjo je eden od najbolj pomembnih vzrokov za utrjevanje cose nostre in njene narave vzporedne oblasti in eden vzrokov zaradi katerih doslej ni bilo mogoče zatreti zločinstva« se je glasil zapis tožilstva v preambuli k obtožnici Andreottija (Drčar-Murko 1993, 532).

Toda ni bilo prvič, da bi kakšna uradna ustanova ugotovila povezave med siciljanskimi političnimi voditelji in cosa nostra. Senatna komisija iz leta 1963 je ugotovila in z mafijo povezala tri najpomembnejše krščanskodemokratske politike. Eden iz med njih je bil Salvo Lima, nekakšen Andreottijev podkralj. Od prvega zapisa njegovega imena pa do njegovega umora, je opravljal številne politične funkcije. Med letoma 1963 in 1993 so bile napisane številne študije in poročila. Uspeli so obsoditi nekaj ljudi z nižje politične ravni, nikoli pa

analiza ni oplazila političnega vrha Italije. Ni bilo dokazov, ki bi vzdržali preizkušnjo na sodišču, pravosodje je arhiviralo zadeve ali pa je osumljene poslance branila poslanska imuniteta (Drčar-Murko 1993, 532).

Šele leta 1982 je Italija sprejela prvi protimafijski zakon. S tem se je začela vojna proti mafiji, vendar zaradi pomanjkanja informacij o njenem notranjem delovanju številni dokazi niso bili sprejemljivi. Leta 1991 se je oblikovala posebna protimafijska agencija, ki vodi vse preiskave povezane z mafijo. S tem, ko so v ospredje stopili mafijski ovaduhi, so oblasti začevale dobiti podrobnejšo sliko o delovanju mafije. Na podlagi njihovih pričevanj so lahko obtožili skoraj 500 mafijcev na tako imenovanem maxi procesu. Danes so spremenili mišljenje in rajši kot da pošljejo mafijce v zapor, jim rajši zaplenijo premoženje in ga dodelijo antimafijskim organizacijam. Med letoma 2008 in 2011 je italijanska vlada zasegla za skoraj 11 milijard evrov premoženja. Po mnenju Širokove (2010, 106) je ogromni kapital, s katerim mafija razpolaga in proti kateremu so zahodne zakonodaje nemočne, glavni razlog za moč mafije. Potrebno je pretrgati dotok nezakonitega denarja in s tem se bo rešil tudi problem infiltracije v zakoniti svet.

Tožilci so z dovoljenjem preiskovalnih sodnikov dokaze zbirali s pričevanji »Spreobrnjencev«, nekdanjimi člani mafije, ki so začeli sodelovati z oblastmi. Dokazno gradivo se je začelo zbirati že v osemdesetih letih in vse skupaj vodi k ugotovitvi, da je bil Salvo Lima politični zaupnik mafije in je zanj opravljal različne posle. Številne priče so potrdile povezavo med mafijo in politiko, o katerih se je vedelo že prej, vendar pa ni bilo konkretnih dokazov.

Tožilci so vzpostavili hipotezo, da mora mafija v Rimu imeti nekakšno zvezo. Ta preko Lime navezuje stike z mafijo in za njo opravlja naloge. Sklepali so, da je to sodelovanje moralo imeti politično somišljeništvo, hierarhične odnose in vzajemnost interesov. Moč te zveze je morala biti večja od Limine, čeprav že njegova ni bila majhna. Prav tako je morala biti na visokem položaju. Tožilci na koncu sklepajo, da je zveza postala organski del mafije. Z združitvijo vseh sklepov in s pričevanjem voznika Tota Riine, so ugotovili da je ta zveza nihče drug kot Andreotti (Drčar-Murko 1993, 532).

Analiza prikazuje dve obdobji, ki pa sta med seboj različni. Prvo je obdobje tradicionalne mafije in zajema obdobje od združitve Italije pa vse do šestdesetih let z izjemo fašizma. Ta je mafijo ostro preganjal. Drugo obdobje je obdobje moderne, gangsterske mafije. Številni sociologi v

svojih raziskavah tradicionalne mafije prejšnjega stoletja poleg vidika nasilništva omenjajo tudi poti, po katerih se je povezala z institucijami države. Temeljno filozofsko izhodišče mafije je bilo vzdrževanje reda in miru, obramba tradicionalnih vrednot ruralne družbe in religioznost. Tako so bile mafiji zaupane tudi nekatere javne zadolžitve. Kar ni povsem nelogično, če vemo da je mafija hotela omejiti individualno nasilje in k podreditvi slednjega skupnemu kriteriju prisile, kar je v bistvu koncept prava, le v svoji proti pravni obliki (Drčar-Murko 1993, 533).

Pomembna dejavnost mafije je bila posredovanje med zunanjim svetom in tradicionalno siciljansko družbo. V tem primeru so delovali kot mirovni sodniki in ohranjali veljavni red. Ker niso imeli enotnega poveljstva, temveč je bila oblast sestavljena iz več družin, je bilo posredovanje po logiki stvari praviloma nepristransko in je dvigovalo ugled posrednikom.

Po združitvi Italije je italijanska država priznavala, čeprav neorganizirano in odvisno od okoliščin, lokalno oblast mafiji. Pri tem sta se srečevali dve potrebi. Oblasti je bila mafija potrebna za vzdrževanje javnega reda, ker je država varčevala s sredstvi in človeškimi viri, mafija pa je hotela pravice, ki jih je pridobila v precej manj pravno urejeni družbi obdržati še naprej. Mišljenje novih političnih elit, da naj lokalne zadeve uredijo lokalne elite, je pripeljalo do tega, da se je začelo vzporedno življenje dveh oblasti. Tako so številni člani pridobili položaje sodnikov v civilnih in kazenskih zadevah in kot uradniki v roke vzeli vzrode vodenja države. S tem se je tudi poglobljajl postopek politične integracije mafije. Predvsem na jugu Italije so se številni politiki posluževali mafije, kot načina za pridobivanje volilnih glasov. Lokalni šefi so bili veliki organizatorji pridobivanja glasov. Iz kazenskih preiskav je mogoče razbrati, da je mafija organizirala nabiranje glasov za določenega politika, ki je kasneje za mafijo uredil kakšno stvar (Drčar-Murko 1993, 534)

V določenih obdobjih je bila komplementarnost obeh vej oblasti že tolikšna, da se je pojavljala v teoretskih razpravah o zakonitosti pojava. Pojavi se primer tožilca pri vrhovnem sodišču Giuseppeja Lo Schiava, ki je v neki pravni reviji napisal: »Pravijo, da mafija prezira policijo in sodišča, vendar to ni res. Mafija je vedno spoštovala sodstvo, pravičnost, sprejela je sodbe in ni ovirala dela sodnikov. Med preganjanjem banditov in izobčencev je celo pomagla silam reda« (Širok 2010). Izmenjava storitev je bila nekaj povsem običajnega. Politik ja tako v zameno za glasove naredil protiusluge: priskrbel dovoljenja za nošenja orožja, uredil kakšen konflikt s policijo, dosegel premestitev kakšnega preveč natančnega javnega funkcionarja, pokril kakšno nečisto finančno operacijo in podobno. Takšno sodelovanje se vse bolj krepilo v lokalni in nacionalni politični kulturi. Še posebej je na to vplivala uveljavitev splošne volilne

pravice za vse moške leta 1912. Ta je mafiji zagotovila ključno vlogo pri oblikovanju politične oblasti. Vezi med mafijo in politiko so bile vedno pragmatične, vendar značilno domače. Kakršna koli izmenjava je bila določena s kodeksom prijateljstva. To je bila posledica tega, da je bila mafija organizirana na družine in ni imela enotnega vodstva. Združbo je vodilo štiri, pet oseb, ki so imele največ izkušenj in vpliva glede na starost, izkušnje, inteligentnost in družbeni položaj (Drčar-Murko 1993, 535).

Če pogledamo položaj med tradicionalno mafijo in moderno lahko opazimo strukturne podobnosti. Toda deli ju značilnost poveljnega ravoja Italije, ki je sesul tradicionalno gospodarsko strukturo na jugu in severu. Italijanske vlade so hotele rešiti problem zaostalosti juga in si za cilj zadale priključitev. Ta cilj je imel dve pomembni orodji: migracije z juga na sever in s podeželja v mesta ter obsežne javne investicije na nerazviti jug. V kratkem obdobju se je začela pojavljati kriza znotraj mafije, ker se je poslabšal njen družbeni položaj, prav tako pa ji je primanjkovalo ljudi. Ker je poveljni gospodarski razcvet prinesel številne možnosti zaposlovanja tako na jugu kot na severu, se je starostna struktura mafije zelo spremenila. Mafija se je zelo postarala in izgubila se je kontinuiteta med generacijami. S spreminjanjem družbe so se spreminjale tudi vrednote. Tako v lokalnih skupnostih klasični mafijec ni imel več pravega družbenega smisla kot ga je imel nekoč. S spremembami se je spreminjala tudi mafija. Želja po čim večjem bogastvu, je v tradicionalnem mafijemskem sistemu vrednot pomenila le enega od mnogih elementov prestiža in avtoritete, je kmalu začel postajati edino sredstvo za zagotavljanje nadzora na ozemlju (Drčar-Murko 1993, 535).

Spremenilo se je tudi klasično posredovalno poslanstvo mafije, ker so bili konflikti drugačne narave. Prav tako pa se je zmanjšal pomen drugega opornega stebra sistema, ko je zakonita oblast zaradi ohranjanja javnega reda oddajala javne funkcije članom mafije. S tem pa je napredoval tudi boj proti mafiji. Parlament je ustanovil stalno preiskovalno komisijo (1962), ki je s svojimi poročili bistveno posegla v funkcionalno nujnost sodelovanja zakonite in vzporedne oblasti na Siciliji. Že prvo poročilo govori o zvezi med mafijskimi združbami in poslanci krščanskodemokratske stranke na volitvah v deželno skupščino (Drčar-Murko 1993, 535).

Z odpiranjem različnih preiskav se je organska zveza med mafijo in politiko natrgala in v šestdesetih letih se je mafijec vedno bolj približeval običajnemu delikventu. Pojavil se je tip mafijca, ki je bil mestni gangster brez korenin in trdne zaslombe v okolju. Tako obsežno spreminjanje družbenih odnosov je analitikom dalo misliti, da bo mafija kot kulturni in družbeni pojav izginila in bo tako Sicilija imela opraviti samo še z mestnim kriminalom. Toda njihove napovedi se niso uresničile, zveza med politiko in mafijo se je samo spremenila.

Natalo je novo razmerje med politiko in mafijo. Z zmanjševanjem moči mafije, se je začela večati moč krščanskih demokratov, ki so se v valu sprememb uspeli polastiti vseh ključnih vzvodov. Stranka se je razvila in modernizirala v kadrovsko strankarsko skupino, katera je imela privilegiran dostop do podeljevanja velikanskih javnih sredstev za pomoč nerazvitim. Deželno strankarska oblast je v svoje vrste vključevala eksponente mafije po kriterijih, ki so bili podobni tistim iz časov združitve Italije, vendar zaradi neke lastnosti bistveno drugačni. Aparat državne prisile je bil neprimerno močnejši in tako so bili mafijci postavljeni pred izbiro, da se priključijo in spravijo v sklad z zakonom ali pa izberejo pot izobčencev z vsemi posledicami, ki jih taka odločitev prinese. Tako so številni sprejeli ponudbe in javna uprava se je popolnila z nekdanjimi mafijci in njihovimi sorodniki. Politična oblast krščanskih demokratov je bila nenavadno trdna, kar je mogoče razložiti iz znatne ekonomske moči zaradi poseganja države v gospodarstvo, z distribucijo subvencij, oddajanjem naročil za delo in podobno (Širok 2010). Če ne bi bilo tega klientelnega razmerja med mafijo in politiko, bi bil povojni fenomen mafije nerazumljiv in nesposobnost sil reda zadati mu odločilne udarce nelogična. Zagotavljanje volilnih glasov za proti usluge vseh vrst, ki so sedaj bile bisveno obsežnejše in privlačnejše, kot pa nekoč v razmerah velike zaostalosti. Obsežno politično poseganje v ekonomsko sfero je iz javnega sektorja naredilo glavni vir ekonomske in finančne moči mafije. Za primer so med letoma 1957 in 1963 v Palermu izdali 4025 gradbenih dovoljenj, od tega jih je 80% pripadalo podjetjem z mafijskimi lobiji (Drčar-Murko 1993, 536).

## **7.1 Konec ekonomskega čudeža**

V sedemdestih letih se je končala velika transformacija Sicilije in znova so se podrla ravnotežja. Vse manj je bilo delovnih mest, preseljevanje na sever se je ustavilo, prav tako pa se je zmanjšala finančna pomoč na jug države. Preostala sredstva so postala predmet ostrih bojov med kandidati zanje. Ostala jim je logika podpornišтва manj razvitega juga, zaposlovanje v

državnem sektorju in gradbeništvu javnih del kot glavna industrijska dejavnost (Drčar-Murko 1993, 536).

V Italiji so prišli do spoznanja, da nimajo enotnega ekonomskega sistema, kar jih je zelo razlikovalo od drugih evropskih držav. V tem obdobju drobljenja in vračanja k starim lokalnim partikularizmom se je mafija spremenila v podjetnico. S tem, ko je bila mafija potisnjena na obrobje družbe, so morale nove vodstvene strukture, ki so medtem obračunale v krvavih notranjih vojnah s predstavniki stare mafije, iskati rešitve v brezobzirnosti in kopičenju dobičkov. S povečanjem števila umorov se je porazgubila njihova tradicionalna vloga varovanja reda. Mafija je pokazala svoj drugi obraz, gangsterski ameriški obraz in razmerje s politiko se je spremenilo (Širok 2010). Odnos je postal mnogo bolj konflikten, čeprav se interes za imenjavao uslug ni spremenil. Vsaka južna pokrajina je imela enega ali dva posrednika iz vrst krščanskih demokratov, ki so imeli v rokah izjemno obsežno, neposredno ekonomsko oblast. Razdeljevali so delovna mesta, kredite, naročila mimo javnih natečajev, koncesije, licence, dodeljevali pokojnine, financirali take in drugačne projekte. Tako se je zdelo, da je njihova realna moč brez meja, vendar kot so pokazale raziskave, je še naprej slonela na vzajemnih interesih z mafijskimi družinami. Stalne klientele so ohranjale trdne vezi in zanesljivost politični mnenj volilcev. Vsak zaupnik, ki je svoji stranki prinesel čim več glasov, trdnejši je bil njegov pomen za zvezo z Rimom. Čez čas so postopoma prišle do glasov tudi drugi stranke, na prime socialistična v fazi vzpona Bettina Craxija, vendar sistema oblasti krščanskih demokratov ni nikoli nihče ogrozil (od 40 do 50 odstotko volilcev juga je volilo zanje, kar je dvakrat več kot na severu) (Drčar-Murko 1993, 537).

Velik del preiskave Salva Lime se je nanašal na njegovo vlogo pri nadzorovanju volilnih glasov in partijskih izkaznic. S tem, ko je imel zanesljive glasove, ki mu jih je zagotovila mafija kot uslugo za splošno zaščito in povezavo z Rimom, je posledično upravljal z znatno količino politične in ekonomske moči. Rimski politik je tako uporabil Limo, da si je utrdil položaj svoje struje v tako raznobarvni organizaciji kot je krščanskodemokratska stranka, po drugi strani pa je mafija krepila svoj položaj na Siciliji, ker je lahko ponudila usluge, katere tisti s slabšimi vezami niso mogli. Med mnogimi uslugami zbujaajo največ zgrožanja posegi tožilstva, ki naj bi s pomočjo naklonjenih sodnikov na vrhovnem sodišču poskušali razveljaviti obsodbe mafijcev na drugi stopnji. Tu se pojavi vprašanje zakaj je potem mafija umorila Limo. Tožilci so v gradivu pripravili odgovor. Umor nanj bi bil opozorilo rimski zvezi (Andreottiju), da je neuspeh

posredovanja pri popravi neke pomembne sodbe zelo zožil okvire sodelovanja z mafijo (Drčar-Murko 1993, 537).

S takim razvojem dogodkov so mafijski podjetniki čutili, da so postali člani vodilnega razreda in fenomen velikopotezne podjetniške mafije (bančne, gradbeniške). S tem se je končalo razmerje podrejenosti lokalnega mafijca do uradnika. Tako niso več bili potrebni stiki na nižji ravni temveč so postali direktni in takojšnji. Tako niso več mafijci hodili prosit za usluge k politikom, temveč obratno. Ugotovitev Arlacchija iz leta 1983, da se politiki zdaj lotevajo napornih potovanj po morju, da bi se srečali z mafijskimi veljaki, je veljala za eno tistih resnic, ki so ji vsi verjeli, vendar takrat še ni bilo dokazov za njeno potrditev. Šele deset let kasneje so skozi pričevanja lahko razdelali te povezave in kdo in kdaj je koga obiskal (Drčar-Murko 1993, 537).

## **7.2 Pojužnenje Italije**

Ob kazenskopravno relevantnih izjavah prič o direktnih in trajnih stokih med politiki in mafijo je na Siciliji nastalo zapleteno razmerje, ki ima v sebi še elemente prvotnega kulturnega ključa. Meridionalizacija je pojem, ki pomeni navado obračanja ljudi k lokalnim veljakom, od katerih pričakujejo usluge in zaščito. Pomembna stvar pri zagotavljanju nadzora nad volivci in pri zagotavljanju njihovih glasov, je tako kot nekoč naročanje javnih del, ki je v rokah funkcionarjev, čeprav je moderna mafija veliko finančnih sredstev pridobila skozi trgovino z mamili. V zameno za glasove so dobile mafijske strukture zaščito in prek finančnih povezav tudi pranje umazanega denarja. Ko je takšna struktura oblasti, je spoštovanje zakonov samo pogojno, volivce se da kupiti, zasebna kapitalistična pobuda je minimalna in pravosodni sistem neučinkovit (Drčar-Murko 1993, 538).

Takoj nam postane jasno, da mafija v moderni dobi teh metod življenja ni mogla omejiti samo na Sicilijo, Kampanijo in Kalabrijo. Pomembno je bilo ustvariti zavezništva znotraj velikih strank. Pomembno vlogo so odigrali južni politiki, ki so dobesedno nadzorovali desettisoče volilnih preferenc in tako igrali pomembno vlogo tudi na nacionalnem nivoju. Tako so se pravila juga prenesla tudi na druge dele Italije in preiskava korupcije v Milanu je pokazala določene elemente, ki imajo kulturno poreklo na jugu. Spreminjanje sistema je mnogo več kot samo kaznovanje kriminalnih degeneracij. Z obsodbami ne bo rešeno moralno vprašanje Italije, ki je hkrati tudi vprašanje trdnosti ustanov in zaupanja državljanov (Drčar-Murko 1993, 539).

Sever je tako sprožil posebno kulturno revolucijo s katero so oplazili jug in pripeljali do anateme mafijcev s strani pontifexa Janeza Pavla II. Hkrati se je tudi prvič zastavilo vprašanje vloge Cerkve v razmerju med mafijo in oblastni. Tukaj je nesporno šlo za probleme, ki so jih na severu doživljali drugače, ker so bili samo razširjeni in ne zakorenjineni v družbo kot na jugu, zato je tudi akcija pravosodja bila bolj uspešna. Kazenske preiskave o povezavah med mafijo in politiko (poleg Andreottija je podobno hudi kaznivih dejanj bila obtožena cela vrsta pomembnih južnih politikov) so, čeprav same na sebi nezadostne za spremembo duha, dosegle in dvignile prag občutljivosti javnosti, izostrile občutek za zakonito in legitimno in s tem povečale stopnjo kontrole javnosti, torej volivcev. To je mogoče bila podlaga za porušenje zvez med mafijo in politiko skupaj z reformo političnega sistema, ki upravnim organom daje na voljo bistveno manj finančnih sredstev, s katerimi so od mafije posredno kupovali volilne glasove in moč (Drčar-Murko 1993, 539).

## 8 SKLEP

Zgodovina Italije je prepletena s pojavom skrivnostnih kriminalnih društev. Najbolj poznan svetovni javnosti je fenomen mafije. Njeni začetki segajo na podeželje Sicilije, kjer so se iz majhnih vaških kriminalcev razvili v največjo kriminalno združbo v Italiji. Skozi zgodovino so se uspeli zasidrati v družbeno zavest siciljancev, ki so vedeli kaj pomeni sodelovanje z mafijo in posledice le tega. Pomen mafije se je za siciljance spreminjal. Iz skromnih začetkov, ko so se postavili na stran ljudstva in so preganjali kriminalce ter pomagali varovati velika posestva aristokratov, so se spremenili v rak, ki se je zajedel globoko v vse sloje družbe in onemogoča normalno delovanje le te.

Ugotovimo lahko, da je bila mafija na začetku nek družben fenomen, ki je lahko uspel na nerazvitem jugu Italije. Ker je bil jug Italije zelo nerazvit in tudi precej oddaljen od središč države, je bil posledično tudi nadzor zelo šibak. Mafija je pridno izkoriščala malo številne vire katere je imela policija na voljo in tako ni mogla resneje ogroziti delovanja mafije. Šele, ko je mafija stopila iz sence delovanja in so njeni umori prišli na naslovnice časnikov, se je država odzvala. Siciljanska družba je tako sprejela mafijo kot del vsakdanjika. S tem, ker je imela dolgo tradicijo delovanja znotraj družbe, se je lahko zsidrala med ljudi ter posledično jih tudi nadzorovala. Čeprav so se elementi mafijskega delovanja pojavljali na severu države, pa je bila tam moč represivnih organov bistveno večja in tudi družba kot taka ni mafije sprejela odprtih rok.

Italija se že dolgo bojuje s fenomenom mafije, ki predstavlja nekakšno drugo državo znotraj države. Z nenehnim pregonom in najrazvitejšo protimafijsko zakonodajo na svetu, pa še vedno ne uspe izkoreniniti tega problema. V preteklosti je bil problem premalo podpore tistim ljudem, ki so se upali postaviti po robu mafiji. Številni tožilci in sodniki so končali mrtvi pod streli mafije, ker jih država ni primerno zaščitila. Velik razlog mafijske nedotakljivosti so tudi politične zveze, ki so jim ščitile hrbet. Ugotovimo lahko, da so imeli na svoji strani številne lokalne politike, pa vse do zvez v Rimu. Na začetku so bili mafijci tisti, ki so hodili prosit za različne usluge s strani lokalnih veljakov. Lokalne elite so se začele zavedati, da imajo mafijski šefi veliko besede pri svoji lokalni skupnosti in bi jim sodelovanje z njimi prineslo pomembne volilne glasove. Najbolj uspešna pri tem je bila krščansko demokratska stranka, skozi Salva Limo. V zameno za glasove je mafija dobila državne gradbene posle in mesta v javni upravi. Začelo je prihajati do vzajemnega sodelovanja, ki je temeljilo na medesebojnem spoštovanju in domačnosti.

Toda s krepitvijo mafijske moči in pritokom kapitala pridobljenega iz prodaje drog in orožja, se je spremenila tudi hierarhija odnosa med politiko in mafijo. Sedaj politiki niso več imeli glavne besede, temveč je začela odločati mafija. Zahteve so postale vse bolj drzne in nevarne. Še posebej potem, ko so se začele pojavljati obtožnice proti pripadnikom mafije, ki jih ni bilo mogoče izpodbiti zaradi zadostne količine dokazov. Mafijski šefi so hoteli na vsak način zagotoviti razveljavitev obtožnic in so skoraj uspeli, vendar je zaradi pritiska javnosti prišlo do zamenjave mafijskega moža in tako so obtožnice ostale. Tisti politiki, kateri niso mogli izpolniti mafijskih zadev so v večini primerov končali mrtvi. Tako so bili v povezavi obtoženi številni politiki, še posebej tisti, ki so prihajali z juga države. Številni med njimi so bili vplivni senatorji.

Vidimo lahko, da je preplet Italije in mafije nekaj neizbežnega. Zaradi zgodovinskega zasidranja v družbo, bo mafija vedno ostala problem, ki zajeda državo. Čeprav danes ni veliko slišati o mafiji, pa vemo, da so se potuhnili in delujejo v popolni anonimnosti. Nič več ni naslovnih časnikov s slikami razstreljenih avtomobilov. Mafija se je zavedala, da te nihče ne preiskuje in ovira pri delovanju, če se o tebi ne govori. Danes mafija ne potrebuje več pomoči politike pri dodeljevanju javnih naročil, saj je svoj nelegalno pridobljen denar investirala v legalna podjetja. Nikoli ne bomo vedeli koliko svetovnih korporacij ima v sebi mafijski denar in kaj vse danes v Italiji upravlja mafija. Prepletonst mafije in italijanske družbe je nekaj kar bo ostalo za vedno in mislim, da jo bo nemogoče izkoreniniti.

## 9 LITERATURA

1. Arlacchi, Pino. 1983. *Mafia, Peasants and Great Estates: Society in Traditional Calabria*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Cawthorne, Nigel. 2012. *Mafia: The History of the Mob*. London: Arcturus Publishing Limited
3. Drčar-Murko, Mojca. 1993. Mafija in politika v Italiji. *Teorija in praksa* 30 (5–6): 532–539.
4. Gasparini, Marco. 2011. *The Mafia: History and Legend*. New York: Flammarion
5. Hess, Henner. 1998. *Mafia & Mafiosi: Origin, Power and Myth*. Melbourne: Crawford House Publishing.
6. Hobsbawm, Eric J. 1959. *Primitive rebels*. Manchester: Manchester University Press.
7. Lupo, Salvatore. 2009. *History of the Mafia*. New York: Columbia University Press.
8. Maran, Arnold G.D. 2008. *Mafia: Inside the Dark Heart*. New York: Thomas Dunne Books
9. Pantaleone, Michele. 1966. *The mafia and politics*. New York: Columbia university press.
10. Sabetti, Filippo. 2002. *Village Politics and the Mafia in Sicily*. Montreal: McGill University Press
11. Savian, Roberto. 2008. *Gomora: Potovanje v krvavi imperij neapeljske Camorre*. Ljubljana. Mladinska knjiga.
12. Seindal, Rene. 1998. *Mafia: Money and politics in Sicily 1950-1997*. Kopenhagen: Museum Tusculanum Press.
13. Spotts, Frederic in Wieser Theodor. 1986. *Italy: a difficult democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
14. Širok, Mojca. 2010. *Oblast brez obraza*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

